

MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK KÖZLÖNYE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, VIII., FESTETICS-UTCA 3. SZÁM

Megjelenik évente 10 számban. Előfizetési ára egy évre 24 pengő.	Szerkeszti: GYÖRGYFY ÁKOS	Egyesületi r. tagok a lapot tagdíjuk fejében kapják.
---	------------------------------	--

TARTALOM: Méltó elismerés. (†) — A magyar siketnéma gyermekek szó-
kincsének vizsgálati eredményei. (Györgyfy Ákos.) — Laboratóriumi munka
a vakoknál. (Bors Vilmos). — A hibásbeszédűek gyógypedagógiai nevelő-
oktatása Németországban. (Wallrabenstein Frigyes). — Akik elmentek:
Csapó György (Rott Lajos), Kemenes Illés (Végh Ferenc), Eck Péter (Mol-
nár Béla). — Öseink, nagyjaink. Pestalozzi János Henrik. — (—rab—). — Hi-
rek, vegyesek.

1943
teljes
~~11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.~~
Méltó elismerés!

A január elsejével történt kinevezések után mondotta egyik VI. fizetési osztályba kinevezett kartársunk: „Maholnap negyven évet elérő gyógypedagógiai működésem alatt most érzem először csak igazán, hogy *gyógypedagógiai tanár* vagyok. Volt képezdei osztálytársaim, akik a tanítói oklevél megszerzése után népiskolánál helyezkedtek el, semmiféle főiskolai tanulmányt nem végeztek és magasabb képzettségről szóló oklevélnek sem birtokosai, szolgálatuk 31-ik évétől egytől-egyig mind bent vannak a VII. fizetési osztályban. Ezzel a fizetési osztállyal mennek nyugdíjba is éppúgy, mint *eddig* a gyógypedagógiai tanárság zöme, — néhány *szerecsés* kivételével. Hogyan érezhettem volna hát magamat náluknál magasabb kategóriába tartozónak, mikor a tisztviselői rangsorban egy szinten álltunk!”

Teljesen igaza van a fenti megállapítás kimondójának! A tisztviselői mivolt fokát nem a végzett munka minősége, hanem rangosztály szerinti helyezése állapítja meg. Ezt sem érvekkal bizonyítani nem kívánjuk, sem erről vitát kezdeni vagy folytatni nem akarunk!

Ellenben teljes nyomatékkal rá akarunk mutatni arra, hogy a gyógypedagógiai tanári státus legőszintébb hálája sugárzik a felé a nemes megértést tanusító intézkedő hatalom felé, amely végre a tanárság igazságos kérelmének szellemében oldja meg a VI. fizetési osztályban megüresedő állások betöltésének ügyét. Így és csak így lesz elérhető az, hogy minden gyógypedagógus kivétel nélkül *gyógypedagógiai tanárnak* fogja magát érezhetni, mint aktív talán csak félévig, de nyugdíjban élete végéig. Mert az sohasem volt igazságos megoldás és státus érdek és sohasem is lehet esetleg ismét azzá, hogy egy-két *szerencsés* egyén időnap előtti bekerüléssel évek hosszú során élvezze a VI. fizetési osztály járandóságát s ezzel 20—25 kartársat üssön el attól a lehetőségtől, hogy legalább szolgálata legvégén kerülhessen be a felemelést jelentő és felemelkedést éreztető VI. fizetési osztályba. Talán nem is lehet boldog érzés mások hátraszorításával ülni egy olyan fizetési osztályban 6—8—10 évig, amely a mások által csak egy hónapra óhajtott bírás elérhetetlen vágya által nyer nap-nap után sujtoló bírálatot.

Várjon türelemmel ki-ki sorára és bízza az ügy igazságos és minden emberi és kartársi igényt kielégítő elintézését, megoldását azokra, akik beavatkozás erőszakolása nélkül tudnak csak lelkiismeretes megoldásokat végezni, amit a tanárság összlelkiismerete is éberén figyel.

Ehhez a további lelkiismeretes megoldás menetéhez ragaszkodva, mégegyszer igaz tisztelettel és hálával köszönjük a mostani elintézését és adja Isten, hogy ennek következetes folytatásával csakis *gyógypedagógiai tanári öntudattal* kerüljön minden gyógypedagógus a megérdemelt nyugdíjba! Mert igazi gyógypedagógiai tanár valóban csak az és igazi gyógypedagógiai tanárnak csak az érezheti magát, aki a VI. fizetési osztálynak Legmagasabb Helyről történő adományozásával távozhatik a pályáról. Ez a mi munkánknak egyedül méltó elismerése. Ezt az elismerést óhajtjuk mindnyájan, becsülettel végzett munkánk jutalmául.

Köszönjük a most megnyilvánult elismeréseket! (+)

A magyar siketnéma gyermekek szókincsének vizsgálati eredményei.*

Irta: Györgyfy Ákos, a siketnémák budapesti áll. intézetének tanára.

Az emberi tudást az elme megnyilatkozásaiból lehet megismerni és megmérni. A megnyilatkozásnak sokféle lehetőségei és formái között legáltalánosabb és mindenkire nézve leghezáférhetőbb a beszéddel való megnyilatkozás. A beszéd elemei a szavak. Ezekből tevődik össze a beszéd. Az elme beszéd-gazdagságát ezeknek az elemeknek, a szavaknak a felmérése mutatja meg a maga valóságában. A beszéd lehet hangosbeszéd, de lehet írásban kifejezett is. Amit letudunk írni, azt biztosan tudjuk is. Az írott beszéd nemcsak a halló embernek, hanem a siket egyénnek is vérévé és igaz tudásává vált szellemi kincse. Ha tehát a siket egyént a halló egyénnel az íráson keresztül mérjük össze, szókincs gazdagságának megismerése végett, avagy fordított viszonylatban, mindenesetre pontos mérleget kapunk, mert nincs semmi zavaró körülmény, ami az összehasonlításnál az egyiknek előnyére vagy a másiknak hátrányára esnék.

Minden munkának és minden tudásnak kétféle értéke van: abszolút és relatív. Az abszolút érték azonban olyan magában álló tulajdon, aminek valódi mértéke mégis csak az összehasonlítás révén állapítható meg.

Az a megállapítás, hogy minden munkát és minden tudást lehet felértékelni, megmérni, érvényes a tanítás munkájára és eredményére is. Az nem képezi vita tárgyát, hogy míg a halló gyermek minden különösebb egyéni és tanítói munkabefektetés nélkül tanulja meg a hangos beszédet, addig a siketnéma gyermek csakis igen fáradságos egyéni munkával és következetes, kitartó, rendszeres szaktanítással jut a hangos beszéd birtokába. Ez a körülmény már előre is egy bizonyos mértékű elmaradás feltételezésére ad alapot a siketnéma gyermeknél.

A gondolatközlés természetes emberi képesség, s ez a halló gyermeknél a hangos beszéd formájában, a siketnéma gyermeknél pedig a jelelésben jut kifejezésre. De miután a jelelés — még kiművelt jelbeszéd formájában is — teljesen elütő szerkezetű a hangosbeszédtől, nemcsak hogy nem támogatja a hangos beszédet,

* A Magyar Phonetikai Társaság XLV. tudományos ülésében tartott előadás.

hanem ellenkezőleg egyik természetes akadályozója a hangosbeszéd megtanulásának. Ez a második körülmény, ami a siketnéma gyermek bizonyos fokú elmaradását az ugyanolyan korú vagy osztályú halló gyermekkel összehasonlítva megindokolja.

A siketnéma oktatás, a mai fejlettségében, a hallók társalmába a hangosbeszéd megtanításával vezeti a siketnémát és az ismeretek birtokába is a hangosbeszéddel juttatja. Ott találkozik a siketnéma gyermekek tanítása a halló gyermekek tanítási módjával, amikor a hangosbeszéd készségben annyira jutott a siketnéma gyermek, hogy ezzel az ismeretek akadálytalan elsajátítására képessé vált. Ettől kezdve már ő is *beszél, hangos beszéddel gondolkodik*, ha nem is hallja a saját és a mások beszédét. Önkéntelenül is felvetődik tehát az a kérdés: a kifejezések, a szavak mennyisége és minősége tekintetében (viszonylatában), hol áll a siketnéma gyermek beszéde magában véve és hol áll az a halló gyermek beszéde mellett?

A siketnéma gyermeknél nem annyira a kor, mint inkább az osztály (esetleg az osztály és a kor) esik döntően a szókincs gyarapodásnál a mérleg serpenyőjébe. Nála az iskola a csaknem egyedüli szókincsgyarapító hely. A külső környezet, tanuló társai, a családi kör, az olvasmányok kevésbé jönnek tekintetbe és csak kis értékkel működnek közre a gyermeki szókincsgyarapodásban. A külső környezet a legtöbb esetben közömbös vagy türelmetlen a siketnémával szemben. Ezért itt nem alakulhat ki benne sem a tudásvágy, sem a kérdezősi hajlam. Már pedig enélkül nincsen szó-kincsgyarapodás. A tanuló társaktól legfeljebb *jelet* tanul meg, de mert a jel értelmét nem írja le egyszersmint, így tehát ez az érintkezés nem szolgálja a szógyarapodást hasznosan. A családi körre ugyanaz mondható, mint amit a külső környezetről már elmondottunk. A siketnémát ott is, mint tehetetelt tekintik és otthoni tanítása, szellemi, értelmi emelése talán még a gondolatnak sem képezi tárgyát. Az olvasmányokról is szomorú tapasztalatunk vannak. Ritka siketnéma az, aki szeret olvasni. És miért nem szeret olvasni? Éppen szó szegénysége miatt! Ha neki minden harmadik-negyedik szó csupán értelmetlen betűcsoport, nem is csodálkozhatunk azon, ha nem kedveli meg az olvasást. Ha valahol, úgy hát a siketnémáknál elsőrendű feladat a szókincsnek minél nagyobb területre való kiterjesztése és az iskolában minden eszközzel való gyarapítása. — Ha tehát a siketnémák szókincsvizsgálatánál a hallók szókincsével összehasonlítva, megnyugtató eredményt talál-

lunk, ez első sorban, sőt az elmondott érvek értelmében csaknem kizárólag az iskola érdeméül tudható be, ami a siketnémák intézeteiben folyó komoly, nagy, alapos, szakszerű munkának a következménye.

Nem érintve most a beszédnek alaktani (nyelvalaktani) részét, csakis a kifejezések, a szavak mennyiségét tesszük vizsgálódásunk tárgyává. A minőségi értékelés munkája még nem fejeződött be, az egy következő beszámoló tárgyát fogja képezni.

Meg fogjuk ismerni egyelőre mennyiségileg, később minőségileg is, a siketnéma szókincsét, hogy lássuk magában véve és a hallókéval összehasonlítva is, annak mivoltát.

És mert az értelmesség, az okosság és a tudás mértékét, mint azt már említettük, a megnyilatkozás mutatja, a szókincsvizsgálat a maga öncélúsága mellett, egyúttal intelligencia vizsgálat is. A szókincs vizsgálata az íráson keresztül, nem a kéz ügyességének a vizsgálata, hanem az értelemé. Mert az írás is, éppúgy mint a rajzolás, nem a kéz ügyességétől, hanem az értelem működésétől függ s így annak értékfokát tárja elénk.

A gyermeki szókincs vizsgálata a hallóknál legfeljebb 25 éves multra tekinthet vissza. Gazdagnak mondható irodalma sem a külföldön, sem hazánkban nincsen. Nálunk Bakonyi Hugó, Cser János, Dobos László, Éltés Mátyás, Kenyeres Elemér, Kováts Albert és Viktor Gabriella munkái és cikkei foglalkoznak ezzel a tárgykörrel, természetesen csakis halló gyermekeket értve.

A siketnéma-oktatás terén ilyen irányú vizsgálódásról, kutatásról tudomásom nincsen. Eddig még sohasem vizsgáltuk meg siketnéma növendékeink szókincsét sem mennyiségi, sem minőségi szempontból sem. Tantervünk pl. előírja, hogy az első év végén mintegy kétszáz szó és az ezekből alkotható kifejezés legyen a siketnéma gyermek birtokában. El is végezzük ezt a feladatot a kiéjtés tanítás érdekében. De hogy a gyermek ebből a kétszáz szóból mennyit tud valóban, arról eddig még nem győződünk meg. A meggyőződésnek módja, formája a szókincs vizsgálat. Itt mutatja meg a gyermek igazán, mint tud? Hány szó az, amit el nem felejtett, ami emlékezetébe úgy bevésődött, hogy azt le is tudja írni.

Feladatokat négy pont köré csoportosítottam:

1. A célkitűzés.
2. Az anyag összegyűjtése.
3. Az anyag feldolgozása. Eredmények.
4. A mennyiségi szókincsvizsgálat értéke és a vizsgálat tanulságai.

1. A célkitűzés.

Vizsgálódásom indító célja az volt, hogy ezen keresztül beleláthassunk a siketnéma gyermek tulajdonának mondható szótartalomba, először mennyiségi és azután minőségi vonatkozásban is. Lássuk, mi az a szókincs, amit a siketnéma gyermek osztályonként sajátít el és tesz biztos tulajdonává. Hogyan érik ez a szótartalom évről-évre magában és hogyan érik a halló gyermekek szókincséhez viszonyítva? — Sőt, ha az egyes osztályokat életkor szerint is tekintjük, hogyan viszonylik a siketnéma gyermek szókincsé az ugyanolyan korú halló gyermek szókincséhez?

De nemcsak egy-egy osztály keretén belül fontos a siketnémák szókincsének megismerése, hanem fontos az az osztályok fokozatában is, az emelkedés megfigyelése szempontjából. Sőt fontos az összehasonlítás az egyes intézetek szerint is átlagban és egyes növendékek szerint is, hogy lássuk a teljesítőképesség és az elérhetőség lehetőségeit — ösztönzésül!

Tehát, célunk megismerni a siketnéma gyermek szókincsét:

a) Mennyiségi szempontból.

Fiúk és leányok együttes szókincsét osztályok szerint.

Csak a fiúk szókincsét osztályok szerint.

Csak a leányok szókincsét osztályok szerint.

b) Megállapítani a fiú- és leány növendékek szókincs viszonyát, mennyiségi arányban.

c) Életkorok szerint hasonlítani össze a siketnéma fiúk és siketnéma leányok szókincsét.

d) Összehasonlítani az egyes siketnéma-intézetek össz-szókincsét, mennyiségi összeállításban.

e) Összehasonlítani az egyes siketnéma-intézetek ugyanolyan osztályainak szókincsét, mennyiségi viszonylatban.

f) Megállapítani az egyes siketnéma gyermekek, azután az egyes osztályok és végül az egyes intézetek teljesítő képességét egy perces teljesítmény alapján.

g) Összehasonlítani a halló gyermekek szókincsével mennyiségi szempontból.

h) Életkorok szerint hasonlítani össze a halló gyermek és a siketnéma gyermek szókincsét.

i) *Minőségi szempontból.* (Későbbi feldolgozásra maradt.)

2. Az anyag összegyűjtése.

Az anyag összegyűjtése az ország siketnéma intézeteihez küldött körlevél és az abban foglalt utasítás szerint egységesen és

egyidejűleg, az 1940—41-ik tanév végén, május hó utolsó és június hó első napjaiban történt. E a körlevél Istenes Károly igazgató, tanulmányi felügyelő aláírásával küldetett szét. A gyűjtés munkája a budapesti m. kir. áll. siketnéma-intézet lélekkutató osztályának keretében történt. Ennek a lélekkutató-osztálynak Füzesi Árpád igazgató a vezetője. A körlevél a következőket mondta:

„A vezetésem alatt álló siketnéma-intézet psychometriai-osztálya a siketnéma tanuló gyermekek szókincsének összegyűjtését és megállapítását tűzte ki egyik feladatának. Az ügy komolysága és fontossága szükségessé teszi, hogy minél több gyermekről eszközölt felvétel álljon rendelkezésre, amit az ország összes siketnéma-intézeteiben végzendő gyűjtéssel érhetünk csak el.

Tisztelettel megkérem tehát a tek. Igazgatóságot, legyen segítségünkre ebben a közérdekű munkában azzal, hogy a gyűjtést intézetében a tanári testület t. osztályfőnök tagjaival osztályonként elvégeztetni szíveskedjék, amiért már ez alkalommal hálás köszönetemet fejezem ki a tek. Igazgatóságnak és a gyűjtést végző Katársaknak.

A gyűjtés a II. osztálytól kezdve végzendő a következőképpen, még ebben a tanévben:

Egy negyed ív papírra felírjuk vagy feliratjuk a növendékek nevét, osztályát, életkorát, szülője foglalkozását, továbbá azt, halló-e, szó- vagy mondathalló-e, beszédmaradványos-e, esetleg járt-e elemi iskolába? Fel kell jegyezni még a gyűjtés dátumát és az intézet nevét. Ezután megmagyarázzuk a gyermekeknek, hogy a papírlapra szavakat kell írni. Versenyt rendezünk, ki tud legtöbb szót leírni. Le kell írnotok egymásután azokat a szavakat, amelyek éppen eszetekbe jutnak s az a nyertes, aki a legtöbb szót írja le. De vigyázzatok! Nem szabad leírni azokat a szavakat, amelyek nagybetűvel kezdődnek: pl. Duna, Tisza, Sándor, Budapest, Mátra stb. A szók elé nem kell írni *a* vagy *az* névelőt. Nem szabad ismételni a szavakat. Mindig új szót kell keresni és leírni. A ragzott szó nem új szó, tehát például *asztal* után nem szabad írni asztalon, asztalban, asztal alatt stb., hanem elég a neve: *asztal*. Utbaigazításul megmondjuk: Irni kell: ki, mi, milyen, hány, mit csinál stb. kérdésekre. Az alsóbb osztályban igénybe vehetjük a gyűjtésen már átment magasabb osztálybeli növendék jelelő magyarázatát is. — Ezután megkezdik az írást, amely pontosan 15 percig tartson. Közben ügyeljünk, hogy egymás írásába ne nézzenek, egymásnak jellel se segítsenek. Az írást írónnal végeztessük, mert így könnyebb. Ezt a munkát minden osztályban kétszer kell elvégezni. Az első esetről t. i. a dolog szokatlansága gátlólag hat a teljes értékű megnyilatkozásra. A két felvétel között egy-két napi időköz legyen, de ha több, az nem megy az ügy kárára.

Budapest, 1941. május hó 20'.

Az anyaggyűjtés menetét, módszerét Cser János: A magyar gyermek szókincese Gyakorisági és korszótár, Budapest, 1939. című munkája felhasználásával állapítottam meg, terveztem ki. Ki kellett egészíteni és módosítani kellett természetesen az egész vizsgálatot és különösen az anyag feldolgozását és az összehasonlításokat, a siketnémák beszédtanításának sajátossága és a beszéd megtanulásának és felvételének a hallókétől való eltérése szerint.

A kért gyűjtést a kartársak minden intézetben készséggel elvégezték és az egyéni lapokat hiánytalanul beküldötték. Ezekről az egyéni lapokról történt azután az anyag további gyűjtő munkába vétele. Minden egyes lapot, számszerint kétszer 772 darabot, összesen tehát 1544-et figyelmesen át kellett nézni először abból a szempontból, nincs-e bennük szó ismétlődés és azután minden lapon meg kellett számlálni a szavak mennyiségét. (Néhány osztály lapjait összegezve küldötték be, de ezeket is átkeletett dolgozni a teljes pontosság érdekében.) Természetes, hogy ez az aprólékos, de az egész vizsgálat alapját képező munka hónapokra terjedő sok-sok időt igényelt. Örömmel vállaltam, mert végtelenül sarkallt a kérdés: mit fognak mutatni a számok? Nagy gyönyörűséggel láttam a szép eredményeket feltüntető lapokat, de a gyengébb eredményűek sem hangoltak le, mert hiszen jól tudtam és tudom, hogy növendékeink igen különböző szellemi értékűek. A végeredményt, az átlagot vártam szinte türelmetlenül. Ez az összeállítás is megtörtént és most ezt tárom elő abból a célból, hogy a siketnéma gyermek szókinces viszonylata nyilvánosságra kerülve, egyrészt a siketnémák tanításának munka eredménye ezzel is kellő értékelést nyerjen, másrészt pedig a siketnéma ismételt megítélésben részesülhessen a hallók részéről. Olyan megítélésben, aminőbe a tanítás és tudása révén jogosan, a számok erejétől által mérve, megilleti.

Az ország 12 siketnéma-intézetében a rendes felmenő osztályokban és a váci intézet munkaiskolájában és leányfoglalkoztatójában 772 növendék — a teljes növendéklétszám — vett részt a vizsgálatban. Még pedig a rendes tagozatban 731, a munkaiskolában 31 és a leányfoglalkoztatóban 10 növendék. Ezek összesen 67.326 szót írtak le. Osztályozva: a 731 nevelő- és tanintézeti növendék leírt 65.509 szót, a 31 munkaiskolai növendék leírt 1.158 szót és a 10 leányfoglalkoztatói növendék leírt 659 szót.

A vizsgálatot a II. osztálytól felfelé, a VIII. osztályig végeztük kartársaimmal együtt. Az első osztályt ki kellett hagyni a vizsgálatból, mert az első osztály végén megszilárdult beszéd tudásról még kevéssé lehet szó s így az összevetés nem lehetett volna igazságos, sem pedig a felvétel nem lehetett volna a célnak megfelelő értékű.

3. Az anyag feldolgozása s az eredmények.

Általános felvétel.

(Siketnéma fiúk és leányok összesített szókincsé intézetek és osztályok szerint, átlag számokban.)

II. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	9	10	303	33
2. Bpest izr.	5	9	209	42
3. Kolozsvár	9	12	558	62
4. Bp. áll.	21	9	708	34
5. Kaposvár	12	10	478	40
6. Kecskemét	10	10	394	39
7. Szeged	9	10	385	42
8. Eger	11	11	446	40
9. Debrecen	13	11	798	61
10. Sopron	13	10	756	58
11. Ungvár	5	11	95	19
12. Losonc	13	11	750	57
Összesítés:	130	10.6	5880	45

III. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	10	10	515	51
2. Bpest izr.	—	—	—	—
3. Kolozsvár	10	15	916	91
4. Bpest áll.	12	10	953	80
5. Kaposvár	21	12	1400	66
6. Kecskemét	11	11	596	54
7. Szeged	10	11	685	68
8. Eger	12	11	609	50
9. Debrecen	11	11	690	63
10. Sopron	12	11	1280	107
11. Ungvár	5	14	119	23
12. Losonc	12	12	745	62
Összesítés:	126	12.6	8511	68

IV. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	8	13	733	91
2. Bpest izr.	4	13	372	93
3. Kolozsvár	—	—	—	—
4. Bpest áll.	21	12	1548	74
5. Kaposvár	11	13	643	58
6. Kecskemét	12	12	881	73
7. Szeged	10	12	576	57
8. Eger	12	12	917	76
9. Debrecen	11	12	1039	94
10. Sopron	11	12	967	88
11. Ungvár	5	14	293	58
12. Losonc	15	12	1454	97
Összesítés:	120	13	9423	78

V. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	13	13	116	89
2. Bpest izr.	—	—	—	—
3. Kolozsvár	—	—	—	—
4. Bpest áll.	15	12	1235	82
5. Kaposvár	9	13	1003	111
6. Kecskemét	8	13	575	72
7. Szeged	9	13	863	96
8. Eger	10	12	778	77
9. Debrecen	10	13	1628	162
10. Sopron	10	13	1382	138
11. Ungvár	—	—	—	—
12. Losonc	11	12	1330	120
<i>Összesítés:</i>	95	13	9966	105

VI. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	7	14	597	85
2. Epest izr.	6	14	680	113
3. Kolozsvár	—	—	—	—
4. Bpest izr.	8	13	969	121
5. Kaposvár	9	15	1366	152
6. Kecskemét	11	15	1180	107
7. Szeged	8	14	788	98
8. Eger	12	14	1337	111
9. Debrecen	10	14	1012	101
10. Sopron	11	13	1304	118
11. Ungvár	—	—	—	—
12. Losonc	8	13	1050	131
<i>Összesítés:</i>	90	14	10283	114

VII. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	13	15	1571	120
2. Bpest áll.	—	—	—	—
3. Kolozsvár	—	—	—	—
4. Bpest áll.	16	15	1976	123
5. Kaposvár	5	15	717	143
6. Kecskemét	12	16	1033	86
7. Szeged	8	15	956	120
8. Eger	10	15	1162	116
9. Debrecen	12	16	1433	120
10. Sopron	12	16	1567	130
11. Ungvár	—	—	—	—
12. Losonc	7	14	767	109
<i>Összesítés:</i>	95	15	11182	117

VIII. osztály.

	Növendék szám	Átlagos életkor	A leírt szavak száma	Átlagos szó szám
1. Vác	10	16	1431	143
2. Bpest izr.	9	15	1178	131
3. Kolozsvár	—	—	—	—
4. Bpest áll.	9	15	872	97
5. Kaposvár	9	16	1393	155
6. Kecskemét	—	—	—	—
7. Szeged	8	15	1139	142
8. Eger	—	—	—	—
9. Debrecen	8	15	1017	127
10. Sopron	10	16	1282	128
11. Ungvár	—	—	—	—
12. Losonc	12	15	1952	162
<i>Összesítés:</i>	75	15	10264	137

Munkaiskola, alsó csop. 15. növ. — Átl. kor: 13 év. — Leírt szó: 328. — Átlag 22 szó.

Munkaiskola felső csop. 16 növ. — Átl. kor: 13 év. — Leírt szó: 830. — Átlag 52 szó.

Összesítés: 31 növ. — Átl. kor: 13 év. — Leírt szó: 1158. — Átlag 37 szó.

Foglalkoztató intézet 10 növ. Átl. kor: 19 év. — Leírt szó: 659. — Átlag 65 szó.

Összefoglalás: Megvizsgáltatott 731 nevelő-intézeti fiú és leány növendék, 31 munkaiskolai fiú és leány növendék és 10 foglalkoztató-intézeti leány növendék.

A 731 nevelő-intézeti fiú és leány növendék összesen 65.509 szót írt le a 15 percig tartó vizsgálati idő alatt. Egy-egy nevelő-intézeti fiú és leány növendék átlagos szó száma 89 szó.

A 31 munkaiskolai fiú és leány növendék összesen 1158 szót írt le. Egy-egy munkaiskolai fiú és leány növendék átlag szó száma 37 szó.

A 10 foglalkoztató-intézeti leány növendék összesen 659 szót írt le. Egy-egy foglalkoztató intézeti növendék átlagos szó száma 65 szó.

A megvizsgált 772 növendék által leírt szavak száma összesen 67.326 szó.

Ebből az összeállításból azt látjuk, hogy a munkaiskola szellemileg gyenge növendékeinek szó átlaga 52 ponttal marad a normális tehetségű siketnémák átlagos szókincsé mögött.

A leányfoglalkoztató növendékeinek szókincsé pedig 24 ponttal esett a rendes nevelő- és tanintézeti növendékek szókincs átlaga alá, ami azzal magyarázható, hogy a foglalkoztató növendékei kevesebb elméleti tanításban részesülnek és ezzel párhuzamosan nemcsak sok már megtanult szót elfelejtettek, hanem a kevesebb beszédtanítás következtében a reprodukálásban is gyakorlatlanokká váltak.

A növendékek átlagos szókincsének végső számai nagyon érdekesen mutatják a szókincs gyarapodását az egyes osztályokban. Az átlag számok sorozata a következő: 45, 68, 78, 105, 114, 117, 137 szó. A kezdő foktól, azaz a II. osztálytól a VIII. osztályig, csaknem pontosan megháromszorosodik a siketnéma gyermek szókincese. Az egyes fokozatok között az emelkedés a következő: 23, 10, 27, 9, 3 és 20 szó. Legnagyobb az ugrás a III., V. és a VIII. osztályban. — Ezt a menetet a beszédtanítás körének nagymérvű bővülése és az ismereti tárgyak megjelenése idézi elő az említett három osztályban. — Ez a tény a szókincs felvétel helyességét igazolja. (Folytatjuk.)

A gyógypedagógiai kór- és gyógytani laboratórium közleménye.

Laboratoriumi munka a vakoknál.

Irta: Bors Vilmos, a vakok József Nádor kir. orsz. intézetének tanára.

(Bevezető közlés.)

Munkánk eredménye a Tanárképzőé; rajta keresztül az ügyé.

Indokolt ez a munka a gyógyítva nevelés egyes szakterületein, különösképen a vakoknál.

Ha átnézzük a hazai vakügyi kérdésekkel foglalkozó megnyilatkozásokat, csak bizonyos tartózkodással lehet ezirányú „hazai szakirodalomról” beszélni. Dr. Tóth Zoltán: „A vakok képzetlága” c. munkájának utolsó lapjain pl. 76 forrásmunkát találunk, melyek közül 71 külföldi eredetű. A fennmaradó 5 egyike sem foglalkozik kifejezetten a vakokkal. Érdemes ezen elgondolkozni.

Erre csak az lehet a magyarázat, hogy hazánkban csupán egy olyan intézet van, hol a vakok nevelés-oktatásával foglalkoznak. Ha több olyan intézet volna, több volna a szakkérdésekkel kifeléhatóan foglalkozók száma is. (V. ö. a siketnémák és gyengeelméjük szakirodalmát.) Ez a helyzet azonban oktatásügyünk fejlődésére hátrányos.

A laboratóriumi munka a kovász szerepét tölti be, egyben hiányt igyekszik pótolni. Szükséges azonban, hogy ebbe a munkába minden vakügyi szakember belekapcsolódjék. Oktatási területünk felveti a kérdéseket (a laboratórium is), laboratóriumunk rendezi azt és egységbe fogva feldolgozza, majd közkinccsé teszi.

Ezzel a rendszerező, egyúttal a tudományok törvényein belül végzendő munkával végetvethetünk a spekulatív természetű tudományoskodásoknak is. Ezért szakirányú munkánkat pszichológiai-, anatómiai-, pedagógiai- és sorsértékelő tényekkel kell alátámasztani.

A vakok ügye jelenleg átalakuláson megy keresztül. Ez a mi vonatkozásunkban annyit jelent, hogy intézetünk pedagógiai tevé-

kenységét a vakok jövő sorskérdéseivel kell összhangba hozni. E téren már eddig is — különösen az utóbbi két-három évben — lényegbevágó fejlődést tapasztalhatunk. (Új tanterv, új neveléstan.) Többen a szakemberek közül ennek az átalakulásnak segítő munkásai, míg mások tartózkodó, várakozó álláspontot foglalnak el; különösképen a kifelé való megnyilatkozások vonatkozásában. Ezt természetesen kell venni. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy pl. az átlag-vak (és nem a normális vak) lelki képét ne igyekezzünk megnyugtatóan megrajzolni. Sőt ez az átalakulás természetesen indokolja pl. az egyes tévesen, vagy zavarosan magyarázott fogalmaknak tisztázását, mint pl. a vakság okozat-e vagy ok?! De szükséges az is — a becsületes ügyszolgálat teszi kívánatosná — hogy megközelítően eldöntsük azt a kérdést is, hogy pedagógiai és orvosi szempontból hol végződik a vakság, illetőleg hol kezdődik a csökkentés?!

Kezdeti munkánk (két év óta tartó munkánk) az adatgyűjtésekből, azok rendszerezéséből és a fogalmak tisztázásából tevődik össze.

Összegyűjtött adattárunk: a) Növendékeink családfái, b) Antropológiai mérések, c) az 1929—39-ig, tehát 10 éven át eltávozott növendékeink sorsképei, d) 50.000 spontán kimondott szó. (Ez utóbbi gyűjteménnyel nem a vakok szókincsét akarjuk összeállítani, hanem az általuk használt szó fogalmi tartalmát óhajtjuk lemérni, illetőleg értékelni.) Munkánkat, adatgyűjtéseinket részben az átlag vak lelki képének megrajzolása rendszerezi. Az általános pszichológiai törvényszerűségek, a lelki élet három mozzanata ez irányú munkánknak alapjai.

Felvetődhetik most már az a kérdés is: szükség van-e a vakokat is teljes értékben vizsgálni tudó különféle tesztekre?! Anélkül, hogy a kísérleti lélektanból ismert tesztek értékét akarnám lebecsülni, meg kell jegyezmem, hogy nagyobb jelentőséget tulajdonítok a szakszerű megfigyeléseknek. Ezek a megfigyelések sem lehetnek alkalmi természetűek. Ezek is a már kiforrott megfigyelési szempontok szerint történhetnek csupán. Pl. a magatartásra irányuló megfigyelés általános szempontjai dr. Schnell szerint: Szociabilitás, aktivitási fok, — iránya, spontaneitás, affektivitás, temperamentum, moralitás, manualitás, munkakonstancia, higienia. A magatartásra vonatkozó megfigyeléseink fontosságát az a körülmény adja, hogy a nevelés nem más, mint a helyes magatartás biztosítása (Schreiner szerint).

Minden igyekvésünk az, hogy megfigyeléseinkből, összegyűjtött adatainkból következtetési eredményeként a gyakorlat számára adjunk felhasználhatót. Ehhez azonban több évi megfigyelésre, adathalmazra, azok szakszerű rendszerezésére, az érzékűek normájához való viszonyításra stb. van szükség.

E közleményben még ki kell térnem a megfigyelésre, vizsgálatra váró vakokra. Az átlag vak lelki képének megrajzolásához

szükségem van a vak egyedek között bizonyos csoportok, körök elhatárolására. Nem elégedhetem meg az eddig ismert felosztásokkal, mint pl. a született vak, bizonyos kor előtt, vagy korban megvakult, később megvakultak stb. Az átöröklést, az életkorokat, a miliót, a fizikai értelemben bekövetkező vakságot, mint állapotot előidéző okot, különböző fényérzékeket, nemi különbséget stb. is figyelembe kell vennem. Csak ezen az úton tudom megnyugtatóan elhatárolni, megrajzolni azt a lelki alkatot, mit kifejezetten a szem hiánya okoz.

Ebből következően helytelenítenem kell azt a megállapítást is, hogy a vakság oki, vagy okozati értékelése fontos kérdés. Mert a vakság akkor okozat, ha azt valami következményének fogom fel. (Vérhaj, trachoma, baleset stb.) A vakság ellenben ok akkor, ha a fizikai értelemben vett nemlátást kiinduló pontként veszem tovább vizsgálódásaimhoz. Nekem mind a két oki viszonyt figyelembe kell vennem. Ezért kell ismét helytelenítenem azt az álláspontot is, hogy a vakok lelki életének eredményes feltárásához csak a fizikai fogyatékoságot szabad kiinduló pontnak venni. Csak a fizikai fogyatékoság következtében beállott lelki alkat valóban a vakká lett egyén tiszta lelki képét adja, de hogyan tudom én azt elhatárolni anélkül, hogy a vakságot, mint állapotot előidéző okot mint pl. a vérhaj, lelki és testi roncslódását figyelemre méltatnám. Enélkül a vakok lelki életét eredményesen nem tudom feltárni.

A fogalmak tisztázása elengedhetetlen feladata laboratóriumunknak.

Hiányos volna munkánk, ha csupán pszichológiai, pedagógiai vonatkozású kérdések körül mozogna az. Ellenőrzés, sorsértékelés teszi munkánkra a koronát. Ezzel kapcsolatosan vessünk egy pillantást sorsképeinkre. 1929—39 évig, tehát 10 éven keresztül intézetünkben 27 csökkentlátó és 181 vak növendék. A csökkentlátók közül egy, a vakok közül hat halt meg. (Az arány jó.) A még most is élő 175 vak közül az intézetben csupán kefekötést tanult 95, zenét 28, kosárfonást 36, azonban hangolást és kosárfonást 13, kosárfonást, kefekötést és hangolást 3. Ezek közül jelenleg zenével foglalkozik 11. (Zenész, zeneakadémiai hallgató, zenetanár, kántor.) Egyes foglalkoztatóba elhelyezkedett 43 (kosár, kefe, seprő, morse), 38 bizonytalan időközönként alkalmi munkát végez, 1 tollkereskedő lett, 1 trafikos, 1 kefekötő, kiből kántor lett; 3 pedig a szüleitől reáeső vagyonból él. A többi 77 szüleinél van. E 77 közül 2 Romániában, 2 pedig a menhelyben él, 3 nem volt feltalálható. 12 gyengeelméjű vak van köztük, akik már intézetünkben sem fejezték be tanulmányaikat.

Valamennyi szüleinél élő vak felszólított, hogy van-e valami kérése, kívánsága. 58 otthonélő vak közül 13-nak semmi különös kívánsága nem volt, 3 kijelentette, hogy foglalkoztatóba menni nem akar. 10-en kértek szemüveget, anyagi támogatást, önállósításhoz szükséges iparengedélyt, zenei továbbtanuláshoz segítséget, anélkül,

hogy foglalkoztatóba menni akarnának. (A fenti adatokat 1940-ben vettük fel.) Az azóta eltelt idő alatt az 1929—39-ig kilépett növendékek közül 23-an kaptak az egyes foglalkoztatókban elhelyezést stb., stb.

E sorsképek alapján vizsgálat tárgyává tesszük többek között azt, hogy mi nehezíti meg vakjaink boldogulását. Megnehezíti-e a vakok boldogulását a látó társadalom, ha igen, hol és miként?! Esetleges elbukásukért, vagy megakadásukért ki, vagy kik a felelősök?! Az intézetből eltávozottak iskolai végzettségét, minősítését összevetjük az életben elért eredménnyel. A sorsértékelésnél azt is figyelembe kell venni, hogy növendékanyagunk legnagyobb százaléka a társadalom legalsóbb rétegeiből tevődik össze.

Az eddig elmondottakból látható, hogy az intézetünkben működő laboratórium lélektani, neveléstani, orvosi, társadalompolitikai, nemzetgazdasági vonatkozásokat érintő munkásságot fejt ki. (Tehát nem kifejezett pszichológiai laboratórium!)

A helyesen vezetett és kitartóan végzett laboratóriumi munkaszakterületeinket előbbre viszi. Ügyünk szeretete és a szebb jövőbe vetett hitünk adja a tulajdonképeni kötelességünkön felülálló munkánkhoz az erőt.

A hibásbeszédűek gyógypedagógiai nevelő- oktatása Németországban.

Steiniger Frigyes cikke nyomán ismerteti: Wallrabenstein Frigyes.
(Deutsche Sonderschule 1942. 1—4.)

Steiniger a beszédhibákat felosztja gyakrabban (dadogás, pöszebeszéd, nyílt és zárt orrhangzós beszéd) és ritkábban (agramatizmus, hadarás, hallónémaság, aphasia) előfordulóakra. A hibás beszéd keletkezését örökletes hajlammal és kiváltó körülménnyel magyarázza. Még nem dőlt el szerinte az a kérdés, hogy a dadogás az örökletes hajlam nélkül is létrejön-e, vagy sem. Steiniger nagyobb szerepet tulajdonít az öröklésnek, mint a környezetnek. Az öröklés meneténél tekintetbe kell venni az oldalági rokonokat is. Sok esetben a pöszebeszéd is örökletes, mert egyes családokban azonos körülmények között fordul elő. Steiniger a dadogást és pöszebeszédet csak örökletes hibának (Erbfehler) mondja a farkastorokkal szemben, ami szerinte már örökletes betegség (Erbkrankheit). Ha ez a baj más fogyatékossgal is párosul, pl. gyengeelméjűséggel, akkor a sterilizáció indokolt. A farkastorkú egyének az életben azonban általában megállják a helyüket; sterilizációjuktól a bíróságok ezért rendszerint el is tekintenek. A hibásbeszédűek fajhygiéniai kikapcsolása tehát ma még egyáltalában nem valósítható meg s így a hibás beszéd kiküszöbölése az egyénenként alkalmazott

gyógypedagógiai eljárás feladatát képezi. Éppen ezért van fontos szerepük a hibásbeszédet javító gyógypedagógiai intézményeknek. A hibásbeszéd mind a honvédségnél, mind a polgári életben sok kiváló egyént rekeszt ki fontos vezető pozíciókból. A beszédjavító intézmények azonban megmentik ezeket a nemzet számára. Az ilyen intézmények fenntartása tehát nagyon is indokolt. A hibásbeszédűek intézményei Németországban ma még nincsenek egységesítve és a törvény által szabályozva (növénydek kiválasztása, osztályok összeállítása, tanterv, tanmenet, módszer stb.). Sőt a tanárok előképzése és képesítése sincs előírva. Így a hibásbeszédűek intézményei Németországban teljesen heterogén képet mutatnak, ami azonban nem azt jelenti, mintha az egyes intézményekben ne folyna egészen kiváló munka. Az intézmények megszervezése terén Hamburg szolgál követendő példával.

A hibásbeszédűekkel foglalkozó egyének egy részének nincs is általános pedagógiai kiképzése vagy szakszerű képesítése. A hajdani szakképzés sem tartam, sem tartalom tekintetében nem volt egységes. Tíz év óta semmiféle szakképzés sincs. Az 1936-ban kiadott siketnéma-intézeti tanárok új képzési és vizsgarendje a hibásbeszédűek ügyének már sokkal tágabb teret biztosít. A siketnémák, nagyothallók és hibásbeszédűek tanárainak e g y s é g e s kiképzését már évekkal ezelőtt Szászországban és Hamburgban próbálták ki a legjobb eredménnyel. Ezért ma már mindenütt siketnéma-intézeti tanárokat látunk a hibásbeszédűeknél. Steiniger szerint: „A természetes fejlődés úgy kívánja, hogy a hibásbeszédűek nevelőoktatásának ügyét szervezzék meg a hallási fogyatékosokéval együtt és az egész munka kerüljön egységesen képzett tanárság kezébe.” Nem elegendő, hogy a hibásbeszédűek tanára csak bizonyos technikai készséget sajátítson el. Ismernie kell a hibásbeszédűek problémáját a maga teljes egészében. Működjenek együtt a szakorvossal és annak vizsgálati eredményét aknázza ki pedagógiailag. A rávonatkozó orvosi szakirodalomban is legyen jártas. Tudományos és gyakorlati fonetikai tudása legyen alapos. „Az oktatásnak éppen úgy, mint a tulajdonképpen kezelésnek g y ó g y í t ó l a g kell hatnia. Ez a hibásbeszédű gyermek, valamint a gyógypedagógiai eljárások alapos ismeretét teszi szükségessé.” A németországi beszédgyógypedagógiai munkaközösség 1930-ban azt a követelést állította fel, hogy a hibásbeszédűek tanára négy fél éves külön kiképzésben részesüljön, egy évig pedig gyakorolja magát valamelyik intézetben. Ma, a nagy tanárhiány idejében ez nem valósítható meg, de elvi jelentőségét változatlanul elismerik.

Steiniger megemlíti azt az orvosi részről felvetett kérdést is, hogy a beszédgyógykezelés az orvos feladata, de válaszként mindjárt meg is állapítja, hogy a beszédhibák sokkal gyakoribbak, semminthogy azok javítását kizárólag orvosok láthatnák el, kivéve az arra feltétlenül rászoruló eseteket. Ugyanez áll az egyetemi klinikák fül-, orr- és gégeosztályain működő beszédjavító intézményekre is, ahol ez a munka legnagyobb részét jól képzett asszisztensnők kezében van. Az orvos szerepe a tanácsadás-

ban és diagnosztizálásban elsősorban fontos, de ő maga a hibásbeszédűek tanárát pótolni nem tudja. Kívánatos volna, hogy az iskolaorvosok, valamint a normáliskolai tanítók és tanárok, sőt a szülők is járatosak legyenek a beszédhibák kérdésében.

Steiniger bőven beszámol a magánalapon működő hibásbeszédet javító intézményekről s elismeri, hogy közülük igen sok egészen kiváló munkát végez. Figyelmeztet azonban, hogy egynehány csak kihasználja a hibásbeszédűek tájékozatlanságát és hiszékenységét s mint kuruzslók becsapják őket. Sok ilyen magánvállalkozó nagy hírveréssel dolgozik s ezért ismertté is válik, míg a meglévő állami intézményről a közönség mitsem tud. Szükségesnek tartja, hogy a napisajtó is foglalkozzék a hibásbeszédűek ügyével és álljanak elő az állami intézmények is, hogy a nyilvánosság tudomást szerezhessen róluk. A sarlatán magánvállalkozók kiküszöbölésére javasolja, hogy tanítók és siketnémaintézeti tanárok, a hibásbeszédűek intézetei és klinikák hibásbeszédet javító ambulanciái fogjanak össze, dolgozzanak együtt és ne féltékenykedjenek egymásra az illetékességi és elsőbbségi kérdés miatt.

Igen érdekesen világít rá Steiniger a betegsegélyző pénztárak szerepére a hibásbeszédűek beszédkezelési költségeinek vállalásával kapcsolatban. Az állami biztosító intézetek, a magánbiztosítókkal szemben elismerik a hibásbeszédűek beszédkezelési igényjogosultságát, mert a hibás beszédet kezdeti stádiumában betegségnek minősítik.

Steiniger végül részletes áttekintést nyújt Németország 134 városában működő mintegy 200 beszédjavító intézményről s megállapítja, hogy jónéhányban megfelelő szakemberek híján a munka szünetel. A 200 intézmény a következő csoportokra osztható fel:

1. Hibásbeszédűek iskolája nagyobb városokban. A 8 felmenő osztályban az elemi iskola tananyagát tanítják. Ezekben minden évfolyambeli növendék beszédkezelésben részesül.

2. Hibásbeszédűek osztálya az elemi iskolához kapcsoltn, amelyekben egy-egy városi kerület hibásbeszédű gyermekeit egy éven át oktatnak, hogy azután mint gyógyultak visszakerüljenek a normálosztályokba. Tananyaguk azonos a megfelelő normálosztályéval.

3. Hibásbeszédűek tanfolyama, amely az elemi iskolához kapcsolódik és több népiskola hibásbeszédű növendékeit hetenként néhány órában beszédkezelésben részesíti.

4. Hibásbeszédűek óvodája, amely a még könnyen javítható és hajlítható beszédet az iskolaköteles kor előtt veszi kezelés alá.

5. Beszédjavító tanfolyamok és beszédkezelések a kisegítőiskolákban, különösen a szellemi fogyatékossgal járó hibás beszéd javítására.

6. A nagyothallók és siketnémák intézetében működő külön osztályok a normális hibásbeszédűek részére.

7. Az orr-, fül- és gégeklínikákon működő külön tanfolyamok, hibásbeszédűek részére.

Külön 8-ik csoportot képeznek az igen nagy számban működő magán emberek és intézmények, amelyek azonban nem is szerepelnek a fentemlített, mintegy 200 intézmény között.

Mint látjuk, Steiniger igen alapos cikkben számolt be a németországi beszédjavító intézményekről. Figyelme kiterjedt a kérdést érintő legapróbb részletekre is. Ha cikke alapján összehasonlítást teszünk a magyarországi beszédjavító intézmények mai szervezetével, úgy a következő tapasztalatokra jutunk:

A 8 kategóriából fenti formában nálunk tulajdonképpen egyik sincsen meg. A 3. és 6. pont alattiakat némileg pótolja a gyérszámú fővárosi és vidéki tanfolyam. A 7. és 8. pont alattiakból talán 1—1 van meg nálunk, de még kezdeti állapotban. Hazánkban tehát a Hibásbeszédűek Áll. Intézete Budapesten az egyetlen intézmény, amely a fenti 8 kategóriát mint „beszédpedagógiai alma mater” országosan képviseli és szűk kereteiben a munkát elvégzi. A beszédpedagógia terén tehát még igen sok tenni és szervezni valónk van, néhai Schulmann Adolf igazgató szellemében. A meglévő állami intézmény mintegy magját képezhetné ennek a munkának, amely a maga sokoldalúságával a gyógypedagógia tudományának legátfogóbb, legszebb és eredményeiben leggazdagabb területe.

Amennyire szegények vagyunk beszédpedagógiai intézményekben, annyira gazdagok és erősek vagyunk a szükséges tanerők létszáma és képzése tekintetében. Mint láttuk, a német beszédpedagógiai képzés egyáltalában nincsen megoldva s ami van, az sem kielégítő. A mi szakképzésünk viszont kitűnő — hála Istenes Károly generációt nevelő gyakorlati munkájának és tudásának; a főiskolán való egyetemes elméleti és gyakorlati megoldása pedig még ma is az egész világon egyedülállóan mintaszerű — hála néhai dr. Tóth Zoltán előrelátó tudományos szervezésének.

Teendők tehát nyilvánvaló: Egyelőre legalábbis minden nagyobb városban a célnak leginkább megfelelő beszédpedagógiai intézmény létesítése a kultuszminisztérium gyógypedagógiai ügyosztályának irányításával és a meglévő állami intézet mindenkori közreműködésével. Az egyetemi városokban a hibásbeszédűeknek külön elemi iskola létesítendő, amelyben természetesen gyógypedagógiai tanárok tanítanak. Szükséges volna még Budapesten internátusos intézet is, vidéki beszédhibások részére. Minden városban létesítsünk legalábbis beszédjavító tanfolyamot. Évekre szóló munkaterv volna ez, amelynek megvalósítása csak terebélyessé tenné a gyógypedagógiának sok és jó gyümölcsöt termő ősrégi fáját.

Akik elmentek.

Csapó György

Aki a gyógypedagógia bölcsőjét ringatta, aki kortársa és munkatársa volt néhai Berkes Jánosnak és Éltés Mátyásnak, 1942 december 29-én elköltözött az élők sorából.

Csapó György pályáját a budapesti gyógypedagógiai intézetben kezdte, majd 1904-ben a borosjenői gyógypedagógiai nevelőintézet megszervezésével bízta meg a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium.

Hogy ezt a bizalmat valóban meg is érdemelte, azt az intézet jelenlegi állapota igazolja a legjobban. Egy váromot kapott és abból 1904—1914-ig kitartó, körültekintő munkájával egy kis paradicsomot teremtet, a szellemi fogyatékosok számára.

Az intézet minden helyisége, minden bútor darab, tanszer, a 4 holdas gondozott kert tele gyümölcsfákkal mind-mind Csapó Györgyre emlékeztetnek s őt, mint gondos nevelőt, mint kitűnő szervezőt, mint a gazdasághoz és vezetéshez értő, kiváló embert állítják elénk.

1904-től 1930-ig volt a borosjenői gyógypedagógiai nevelőintézet vezetője. 1930-ban a román uralom, a még teljes munkaképességgel rendelkező 53 éves férfit, bizalmatlanságból nyugállományba helyezte.

Nyugdíjaztatása után is megmaradt jóbarátai és kartársai társaságában s kertjével, gyümölcsfaival foglalatostkodott.

Az igazgatósága alatt állott intézetbe azonban csak hivatalos ügyben jött, mert mint mondotta, mindig fájó szívvel távozik innen, a ahányszor kilép a kapun, azt érzi, hogy újból és újból nyugdíjazzák.

Kedves Gyuri Bácsi! Nem kísérhettelek ki utolsó utadra, mert tőlünk, akikkel együtt éreztél, egy ránkerőszakolt országhatár választ el. Nem érhetted meg, hogy meglássad, amire a legjobban vágytál, a magyarok bevonulását Borosjenőbe. Talán a magyar rádiót sem hallgathattad utolsó óráidban, ami mindig vigasztalást és reményt nyújtott a jobb jövőhöz.

Köszönettel tartozunk Neked kedves Gyuri Bácsi, azért az irányító munkádért, amit a mellédrendeltekkel szemben kifejtettél.

Köszönettel tartozunk azokért a kedves tréfás szavakért, amelyekkel a körülötted élőket mindig felvidítettad.

Hivatásodat betöltötted. Eltávoztál tőlünk. Mi fájó szívvel búcsúzunk. Nyugalmad legyen csendes és békés az idegen uralom alatt levő földben is. Isten veled!

(Rott Lajos.)

Kemenes Illés

A budapestividéki tankerület kir. főigazgatója január 3-án Sopronban, 57 éves korában elhunyt.

A megboldogult az érdemekben dús bencés szerzetesrend kiváló tagja volt. Több rendi gimnáziumban tanároskodott. Tanított a pannonthalmi főiskolán is. Hosszabb ideig a rend budapesti gimnáziumának igaz-

gatója volt. 1933-ban a Közoktatásügyi Tanács alelnöke és 1934-ben tankerületi kir. főigazgató lett. Sok tanügyi reform előkészítése és megteremtése fűződik nevéhez. Ezért kapta a Magyar Érdemrend középkeresztjét és ismételten kormányzói elismerést is.

A magyar nevelés e kiváló munkása társadalmi és tudományos téren is jelesen munkálkodott. Ő volt az Emericana Nagyrendjének komendátora. A Szent István Akadémia pedig tagjává választotta.

Tankerületébe több gyógypedagógiai intézet is tartozott. Ezek munkássága iránt mindig nagy szeretetet és megértést tanusított. Oktatásügyünk iránt való érdeklődését azzal is kifejezte, hogy tanáregyesületünk közgyűlésén, mint főigazgató mindig részt vett.

Emlékezetünkben van még az 1937-ben Cházár András emlékünnepegyünkön elmondott serlegbeszéde, melyben a neves szónok remek felépítésű beszédben állította elénk jólési Cházár Andrást, mint evangéliumi embert.

Jószívúsége, kedves és barátságos egyénisége miatt, mindenütt szerették. Több tanártársunkhoz is a szíves barátság szálai fűzték. Szívesen vakációzott Sopronban, ahol nevelkedett. Gyűléseinken, összejöveteleinken mindenkor kitüntető barátsággal kereste soproni kartársaink társaságát.

Elmulása nagy vesztesége a magyar tanügynek. Gyógypedagógiai oktatásügyünk pedig megértő támogatóját veszítette el benne. Nyugodjék békében!

(Végh Ferenc.)

ECK PÉTER

Több mint 40 esztendeig dolgozott és fáradhatatlan munkásságát mindenkor az önzetlenség, hűség és szeretet jellemezték. A vakok emberibb sorsba való juttatása érdekében küzdők kicsiny csapatának haláláig lelkesebb, odaadóbb katonája nálánál nem volt. Pedig őrhelye, mely a vakok ügye előbbrevitelének érdekében számára kijelöltetett, mindenkor hasonlíthatatlanul küzdelmesebb volt, mint az állami támogatással dolgozó társintézmények vezetőié. A legsúlyosabb helyzeteken is átsegítette Őt az az önzetlen szeretet, mellyel az életcélul választott ügynek szolgálatához mindenkor ragaszkodott.

Eck Péter nem volt gyógypedagógus. Őt elsősorban azok a gyakorlati tudnivalók érdekelték, amelyeknek birtokában a vakok is képesekké válhatnak saját kenyerüknek

megkeresésére. A vakok kir. orsz. intézetének felügyelői munkaköréből, a vakok orsz. egyesületének kötelékébe, egészen fiatalon került. Szeged, Temesvár és Miskolc voltak állomásai. Ezeknek az intézményeknek már bölcsőinél ott állott és páratlan ügyszeretettel, hozzáértéssel dolgozott jövő sorsuknak jó kialakulásáért. Az 1905. évben a vakok 30-as létszámú csoportjával már Szegeden dolgozik. Ugyanekkor a V. Gy. O. E. alföldi fiók egyesületének szervezését is megkezdi, s ezzel a további előrejutás útját kijelöli. Az 1908. évben — előljáróinak intézkedésére — a temesvári ipari foglalkoztató intézet szervezését, illetve vezetését veszi át, ahol gondnoki minőségében az 1920. év őszéig — ameddig az idegen megszállók ott megtürték — a legszebb eredményekkel dolgozik. Ekkor Szegedre menekül, ahol az 1934. év tavaszáig vesz részt mindazokban a munkálatokban, amelyek a rendkívüli megpróbáltatásokon keresztülment vakok szegedi intézetének átszervezését, illetve további sorsának biztosabb alapokra való helyezését célozták. Lelkesedése s a vakok ügyének szolgálatához való ragaszkodása akkor sem lanyhult, amikor nyolc évvel ezelőtt a vakok miskolci ipari foglalkoztatójának vezetésére megbízást nyert. Nem rajta múlt, hogy nemes törekvéseit olyan siker, amely a vakok e súlyos anyagi bajokkal küzdő otthonának zavartalan működését, illetve fejlődését végleg biztosíthatták volna, nem koronázhatta. A külföldet, Athéntől—Oslóig sűrűn járva, látogatta azoknak jótékony intézményeit. Feljegyzett és hazahozott mindent, amit különösen a vakok ipari képzésének érdekében felhasználásra érdemeseknek ítélt. Uti feljegyzéseit „Görög Földön” címen, könyvalakban adta ki. Sokoldalúságát, melyet a szívvel-lélekkel szolgált ügy javára gyümölcsöztetett, munkatársai és előljárói mindenkor elismeréssel vették tudomásul. Amilyen hű barát, olyan szerető családapa volt. Gyermekének boldogulásáért kemény derékmal igyekezett a zúgó élet zivataraiiban megállni. Elmulásával a vakok ügyének egyik legmelegebb szívé apostola hunyt el. (Molnár B.)

Őseink — nagyjaink

PESTALOZZI JÁNOS HENRIKBEN (1746—1827) a gyógy-pedagógia egyik nagy úttörőjét tiszteljük. Egyik gyengeelméjű tanítványa, a világhírre is szert tett macskafestő M i n d G o t t f r i e d magyarországi származású volt. Sok szempontból foglalkozhatnánk tehát Pestalozzival, ezt azonban mégsem tesszük most, mert életének vagy ténykedésének semmiféle évfordulója sincs. E rovatusunkban azért szólunk róla, mert a Pesti Hírlap 1943. jan. 23-i számában névtelen szerző „Száz éve született Pestalozzi” címen foglalkozik a nagy nevelővel. A címben foglalt adat súlyos tévedés! Azonban nem is ezzel a tévedéssel akarunk foglalkozni, hanem inkább a cikk egész beállításával. Szerző tulajdonképpen azzal

a gyógypedagógiai intézettel foglalkozik, amelyet 25 évvel ezelőtt alapítottak és Birr-ben, nem messze Pestalozzi sírhelyétől egy kastélyszerű épületben helyeztek el (Pestalozziheim). „Olyan gyermekek, akik teljesen csökkent szellemi képességűek, úgy hogy szüleik nem is iratták be őket az iskolába”, ebben az intézetben „mégis kijárták az elemi hat osztályát majdnem olyan eredménnyel, mint a normális tanulók”, írja a szerző. Nincs még egy olyan állam, amelyben a kisebb-nagyobb nevelőintézetek olyan nagy számban volnának, mint Svájcban. Természetes is ez: népei igen magas kulturfokon állanak; Svájc adta az emberiségnek Pestalozzit is, Svájc gyógypedagógiai irányzata legközelebb áll a miénkhez. Gyógypedagógiai intézetei mintaszerűek és eredményeik elvitathatatlanok. A fentidézett mondatban közölt eredményt mégis bátrak vagyunk a b s u r d u m n a k mondani.

Szerző így fejezi be cikkét: „A laikusok nem is tudják megérteni, méltányolni Pestalozzi munkásságát. Csak a nevelők ismerik úttörő munkájának igazi célját és értelmét. Az ő kezdeményezése ma már több államban utánpótlásra talál, talán csak Magyarország az egyetlen állam, ahol még nem követik P. példáját”. Ebből az utolsó mondatot sérelmesnek találjuk mind Magyarország egyetemese nevelésére, mind pedig gyógypedagógiánkra nézve, mert hiszen szerző a fenti gyógypedagógiai intézet ismertetésének eredményeként jutott erre a megállapításra. Állításait ezért visszautasítjuk! Az ismeretlen szerző figyelmét felhívjuk arra, hogy Magyarországon a nevelésben legalábbis 100 éve követik P. példáját, noha szerinte P. akkor még csak csecsemő volt . . . A magyar gyógyító nevelés is már régen átvette P.-nak minden használható eljárását. Sőt megnyugtattjuk szerzőt, hogy mielőtt cikkét megírta volna, Svájc mintául kérte a magyar gyógypedagógiának a világon eddig egyedülálló felépítettségét . . .

(—rab—)

Hirek, vegyesek.

Címadományozás. A Kormányzó Ur Öfóméltósága a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére dr. Jantsits Tibor miniszteri osztálytanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet, Zalán József, a vakok budapesti József Nádor kir. orsz. intézete tanárának és dr. Krieger György budapesti II. számú állami gyógypedagógiai nevelő intézeti tanárnak az igazgatói címet adományozta.

Kinevezés. A Kormányzó Ur Öfóméltósága a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére Záborszky Árpád váci siketnéma-intézeti címzetes igazgatót, Hochrein Lajos bpesti áll. siketnéma-intézeti címzetes igazgatót, Pirovits Jenő bpesti áll. siketnéma-intézeti címzetes igazgatót, Vas János soproni siketnéma-intézeti címzetes igazgatót és

Schnitzl Gusztáv, a vakok bpesti József Nándor kir. orsz. intézetének igazgatóját a VI. fizetési osztályba kinevezte. — A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter Hegedüs Mária bpesti áll. gyógypedagógiai nevelőintézeti, Giesser Györgyné Lengyel Mária bpesti áll. siketnéma-intézeti, Markovits Tibor bpesti József Nándor kir. orsz. vakintézeti, Nagymajtényi Lászlóné Tóth Jolán szegedi siketnéma-intézeti helyettes tanárokat, Makár László nagyszőlősi áll. gyógypedagógiai nevelő intézethez beosztott állami tanítót, Szaucsek Istvánné Buzáth Aranka és Szatmári Antalné Vámi Julia bpesti áll. kisegítő iskolai tanítókat és Erdélyi Jolán ormányi áll. tanítót gyógyítónevelő iskolai rendes tanárokka, Berindán László okl. zenetanárt gyógyítvanevelő iskolai helyettes tanárrá, Gábori Lajosné Mlinkó Teréz egri siketnéma intézeti és Hellebrand Gizella kaposvári siketnéma intézeti helyettes kézimunkamesternőket a XI. fizetési osztály 3. fokozatába kézimunkamesternőkké nevezte ki. (1942. dec. 31.—253.196/1942. V. 4. V. K. M. szám.)

Látogatás. Dr. Albert Holfelder, német birodalmi nevelésügyi miniszteri osztályfőnök, január hó 18-án meglátogatta a M. kir. Gyermekelektani Intézetet. A külföldi vendég, aki maga is pedagógus, dr. Schnell János igazgató-főorvos kalauzolása mellett megfigyelte az intézetben folyó tudományos és gyakorlati munkát és úgy azt, mint annak eredményeit nemcsak a jelenre, hanem a jövőre való előkészület számára is alapvető értékűnek mondotta. E téren a németbirodalmi testvérintézményekkel való szoros kapcsolat kiépítését szorgalmazta.

Előadások. Kerényi József kartársunk, a budapesti tankerületi kir. Főigazgatóság és Budapest Székesfőváros Népművelési Bizottsága „Szülők Iskolája”-ban, az 1942. november—december havi előadássorozatok keretében a IV., Prohászka Ottokár-utcai községi polgári leányiskolában „A nehezen nevelhető gyermek” címmel előadássorozatot tartott. Előadásában, több gyakorlatban előforduló eset kapcsán ismertette a nehezen nevelhetőség belső és külső okait, a rendellenes tünetek leküzdésének módszereit, majd gyakorlati nevelési tanácsokat adott az érdeklődő szülőknek. Az előadássorozat befejezése után, a lelkesen érdeklődő szülők, melegen ünnepezték az előadót. — A Magyar Phonetikai Társaság XLV. tudományos ülésén, 1943. január hó 12-én, az egyetemi orr-, gége- és fülklinika tantermében, Györgyfy Ákos bpesti áll. siketnéma intézeti tanár előadást tartott: A siketnémák szókinésének vizsgálati eredménye címen. Az ülésen dr. Bajkay Tibor egyetemi magántanár, az egyesület elnöke elnökölt. — Az előadás közlését lapunk mostani számában kezdjük meg. — Gáspár János debreceni isketnéma-intézeti kartársunk a Magyar Cserkészmozgalom VI. Kerületének 1943 január hó 2-án és 3-án tartott parancsnoki táborán, mint kerületi vezetőtisztt előadást tartott a VI. Cserkészkerület férficserkészetről.

Gyógypedagógiai tanárok irodalmi működése. Gáspár János debreceni siketnéma-intézeti tanár kartársunk cikkei: Védjük beszédünket! (Pesti Hirlap 1942. dec. 10.) — Felhívás volt a cserkészhez. (Debrecen és Debreceni Ujság 1942. dec. 20.) — A Debrecenben meginduló férfi-

cserkész munkaközösség munkaterve. (Debrecen 1943. jan. 10.) — Szentgyörgyi Gusztáv igazgató kartársunk cikke: „Mit tegyünk, hogy óvidásainkat megóvjuk a hadarástól? (Kisdednevelés, 1943. februári szám.)

A hibásbeszédűek áll. intézetében a meghosszabbított karácsonyi szünetben is komoly munka folyt. Jónás László tanár a beszédhibás honvédek egyéni beszédjavítását végezte.

Rádió leadást hallottunk 1943 január hó 14-én este 8 órakor Budapest II. hullámhosszán, a siketnémák budapesti m. kir. állami intézetéből. A viaszlemezről szólaltatott helyszíni közvetítés első ilyenmű ismertetés volt a siketnémák tanításáról. Az ügyesen és szakszerűen felépített bemutató, a zöngefejlesztéstől kezdve, a Magyar Hiszekegy elmondásáig vezette végig a hallgatót. Ugy a kérdések, mint pedig a feleletek jól érthetők, tisztán csengők voltak. A befejezésül adott tangóharmonika szám pedig teljesen feledtette, hogy a szereplők siketek. A közvetítést tervező Füzesi Árpád igazgató s a közvetítésben vele együtt résztvett Pető Ferenc, Pirovits Jenő, Thüringer János, Weszelovszky Lajos, Thüringer Jánosné tanárok érdemes, szép munkát végeztek a siketnémák oktatás/ügyének népszerűsítése terén. — Maga a helyszíni felvétel még 1942 december hó 16-án történt meg, amikor is a beszélő szerepét Gyulai László kartársunk töltötte be, aki a Studiónak rendes helyszíni felvevője. — A közvetítésről a budapesti intézet igazgatósága meghívóval értesítette ügyünk jóbarátait. Itt említjük meg, hogy a rádió közvetítés előestjén, 1942 január hó 14-én — a közvetítésre való figyelemkeltés érdekében is — színes riport jelent meg a Budapesten megjelenő „Pest” című délutáni lapban, Sz. Solymos Bea mindenre kiterjedő, érdekes és a siketnémák ügye iránt igaz szeretetet tükröző meglátásában. Meggyőződésünk, hogy a közvetítés széles körökben szült a valóságnak inkább megfelelő vélekedést a siketnémákról. De bebizonyította azt is, hogy a mai kornak egyik legnagyobb csodája, a rádió is, mily értékesen vehető igénybe ügyünk javára. Csupán egy kívánságunk van ezzel kapcsolatban és ez az, hogy a jövőben inkább Budapest I. hullámhosszán történjék a leadás, mert ez sokkal nagyobb nyilvánosságot érint, ami nem közömbös. — Rádió leadás volt január hó 23-án is, este 8 órakor a „Hangképek innen-onnan” keretében. Ebben a vakok budapesti József Nádor kir. orsz. intézetének tanítási rendszerét ismertette a Rádió, Budapest I. hullámhosszán.

Hiba igazítás. Lapunk múlt évi tizedik számában közölt egyesületi tagnévsorból Válek János Vácott lakó nyugalmazott kartársunk neve kimaradt. Kötelességszerűen iktatjuk be tehát kartársunk nevét a tagok névsor kimutatásába.

Lapunk legközelebbi második száma, március hó 10-én jelenik meg. Lapzárta március hó 1-én.

Laptulajdonos: Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete.
Felélős szerkesztő és kiadó: Györgyfy Ákos.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII., József-u. 61. T.: 139—259.